

PROGRAM

Frihet, mångfald och kvalitet

Liberala utgångspunkter för mediepolitiken efter Allians-segern

2007-01-23

Genom att avveckla statliga engagemang som inte bör vara statliga, som ägandet i Boxer och Teracom, och genom att dela ut de frekvenser som frigörs när det analoga nätet släcks till högstbjudande, kan stora årliga belopp frigöras för kvalitetsåtgärder i mediepolitiken: en kvalitetsfond för etermedier och ett avskaffande av reklamskatten, som gynnar tidningarna.

Folkpartiet

Förord

Den närmaste tiden aktualiseras en rad mediefrågor som kräver politiska beslut. Alliansregeringen måste forma en sammanhållen politik för dessa frågor.

Vi står för frihet, mångfald och kvalitet. Den ökade friheten kan bidra till mångfald och kvalitet. Men erfarenheten visar att det krävs särskilda politiska åtgärder för att säkra kvaliteten i ett allt mer fragmentiserat medieutbud. Det behövs, som det sägs i detta program, ”en reklamfri kvalitetssektor i medielandskapet”. Efter de uppmärksammade ”licensaffärerna” i höstas är det angeläget att det står klart att Allians-regeringen både är för kommersiella medier och starka public service-företag.

Föreliggande program har på partiledningens uppdrag utarbetats av en arbetsgrupp bestående av Lars Leijonborg, Cecilia Wikström och Tobias Krantz med Therese Wallqvister som sekreterare.

Stockholm den 23 januari 2007

Erik Ullenhag

Innehåll

Förord.....	2
Innehåll	3
1. Inledning	4
2. Statens uppgift måste vara tydlig	4
3. Behåll tryckfrihetsförordningen	5
4. Avskaffa reklamskatten.....	5
5. Avskaffa presstödet på tre år.....	5
6. Värna public service – behåll Svt och SR som separata bolag	6
7. Behåll licensfinansieringen så länge den fungerar	6
8. Rikstäckande privat radiokanal med stor nyhetsredaktion.....	6
9. Det lediga frekvensutrymmet bör i huvudsak erbjudas till högstbjudande.....	7
10. Inrätta en kvalitetsfond.....	7
11. Staten ska inte blanda sina roller – sälj Boxer och Teracom	7
12. Öka kvaliteten i journalistutbildningen	8
13. Subventionera bredband i glesbygd	8

1. Inledning

Utvecklingen på medieområdet är så snabb att det politiska systemet oftare än på andra politiksektorer ställs inför nya frågeställningar. Det vi kan kalla medieindustrin är en av de snabbast växande branscherna, både i Sverige och internationellt. Den beräknas omsätta över hundra miljarder kronor i Sverige årligen. Utvecklingen bärs till stor del av tekniska förändringar men också förskjutningar i människors värderingar, tidsanvändning och konsumtionsmönster. Den väcker naturligtvis frågor. Vad innebär till exempel det alltmer fragmentiserade medielandskapet för demokratin?

De principer folkpartiet länge hävdade i mediepolitiken är alltså giltiga. Vi har använt orden ”frihet, mångfald och kvalitet” sedan 1970-talet för att sammanfatta våra ideologiska utgångspunkter. Orden är nöta men vi tycker att vi fyller dem med ett viktigt innehåll när vi uppdaterar våra ståndpunkter i den nya verklighet som råder 2007.

Alliansen har än så länge inte någon gemensam mediepolitik. Men nu tränger sig ett antal frågor på. Hur ska det frekvensutrymme, som uppstår när digital-TV-övergången är klar, utnyttjas? Vad ska den uppslitande striden om avtalstidens längd egentligen leda fram till för ändringar i nästa sändningstillstånd? Hur ska EU-kommissionens kritik av Boxers monopolställning hanteras?

Folkpartiet presenterar idag våra utgångspunkter i den alliansprocessen. Vi tror att dessa punkter skulle kunna ligga till grund för en alliansuppgörelse om mediepolitiken, men vi är självfallet öppna för att förhandla och göra kompromisser.

2. Statens uppgift måste vara tydlig

Det är viktigt för jobb och tillväxt i Sverige att mediebranschen har bra spelregler. Huvudfrågan för det politiska systemet är vilken roll staten ska spela på medieområdet. Enligt vår uppfattning ska staten först och främst fastställa och upprätthålla förutsägbara, genomskinliga och teknikneutrala regler för medierna. Staten ska undvika dubbelroller som både domare och spelare.

Det finns gott om exempel på politiska ingrepp i branschens förutsättningar som skapat stor osäkerhet och undergrävt affärsmöjligheter. Att försvaga privata ägare på medieområdet är ingen bra politik. Erfarenheten visar att det är starka privata ägare som också anser sig våga och ha råd att satsa på kvalitet. Flera av förslagen i folkpartiets program syftar till att privata aktörer ska veta vad som gäller, kunna uppnå lönsamhet och inte behöva bli utsatta för osund konkurrens med skattemedel.

Vi anser också att politiken har en uppgift i att värna kvalitet på medieområdet. Marknaden klarar utan större problem att tillgodose konsumenternas behov av det lättsmälta. Men många års erfarenheter från olika länder visar att det på etermedieområdet behövs någonting mer än marknadslösningar. Som komplement till de reklamfinansierade kanalerna behövs kanaler och programföretag som kan fokusera på kvalitet, långsiktighet, minoritetsbehov och fördjupning. Folkbildningstraditionen inom Sveriges Radio förknippas med flera framstående liberala personligheter, som Erik Hjalmar Linder och Gunnar Helén, och folkpartiet har alltid försvarat förekomsten av public service. Det fortsätter vi med.

Men det är viktigt att hela tiden komma ihåg att det finns stora risker när staten agerar på medieområdet. Grundläggande för yttrandefriheten är etableringsfriheten, möjligheten för den som vill höja sin röst att göra det. Många välmenande förslag har i själva verket till effekt att den fria möjligheten att starta medier minskar.

De senaste årens tekniska utveckling har yttrandefrihetens gränser vidgats. Det finns över 10.000 bloggar bara i Sverige och var och en som har en dator med uppkoppling kan följa och delta i en global diskussion. Bland de nya digitala kanalerna finns flera med en tydlig kvalitetsinriktning.

Medieutvecklingen har gjort frågan om ägarkoncentrationen inom medierna mindre aktuell. De största medieägarna – Bonniers, staten och Schibsted – konkurrerar inom vissa sektorer både med små nationella aktörer och med stora internationella konglomerat.

Från att ha varit en bransch med få, stora och mycket etablerade aktörer finns det nu utrymme för mängder av entreprenörer. Nya medieföretag startas hela tiden. Det är en utveckling som staten ska underlätta, inte begränsa.

Sverige har flera gånger utrett möjligheterna att införa en lagstiftning som begränsar ägandet av medier. Socialdemokraternas principiella ståndpunkt är att en begränsning bör införas. Ändå lät man under sina senaste tolv år vid makten bli att föreslå några åtgärder.

Hittills har all utredningar som gjorts visat att en lagstiftning mot mediekoncentration inte kan införas utan att etableringsrätten begränsas. Det vore ett värre ont.

3. Behåll tryckfrihetsförordningen

Tryck- och yttrandefrihetsutredningen kom nyligen med ett debattbetänkande där frågan om att försvaga utgivarens ensamansvar samt en EU-anpassning av TF diskuterades. Den svenska tryckfrihetsförordningen har på ett unikt sätt skyddat svensk tryckfrihet. Ansvarig utgivarens särställning har skapat en större möjlighet för medierna att stå emot påtryckningar.

Sverige bör i kontakterna med EU med kraft hävda att den svenska tryckfrihetsförordningen inte ska ändras.

Offentlighetsprincipen och uppgiftslämnarskyddet är integrerade delar av svensk tryckfrihetslagstiftning och centrala för den svenska demokratin. Samtidigt är de unika i Europa och därför utsatta för kritik och krav på samordning med rättsregler i andra EU-länder.

Sverige kan inte ge med sig när det gäller den grundlagsreglerade offentlighetsprincipen och uppgiftslämnarskyddet.

4. Avskaffa reklamskatten

Reklamskatten drabbar speciellt tryckta medier. Den missgynnar dagstidningarna i relation till bl a direktreklam och kommersiella TV-stationer. Vill vi ha kvar tryckta tidningar bör de inte diskrimineras i skattehänseende.

Reklamskatten ger idag en skatteintäkt på ca 700 miljoner kr. En stor del av avskaffandet finansieras genom vårt nästa förslag, en avveckling av presstödet. Resten rymms inom de inkomstförstärkningar till staten våra övriga förslag innebär, framför allt försäljningen av Boxer och Teracom och avgifter för uthyrning av frekvensutrymme.

5. Avskaffa presstödet på tre år

Presstödet skapades en gång för att hindra en ny nedläggningsvåg av lokala tidningar. Numera ägs de flesta större mottagare av presstödet av vinstgivande storkoncerner. Presstödstidningar samverkar i annonspaket med mer dominerande tidningar på samma ort, vilket gör att ett av de tidigare argumenten för presstödet bortfallit.

Helt bortsett från utfallet av den prövning som EU för närvarande gör av om det svenska presstödet är förenligt med EU:s regler om företagsstöd bör presstödet avvecklas. För att göra det möjligt för medieföretagen att anpassa sig bör avvecklingen ske under en treårsperiod.

Presstödet kostar idag ca 500 miljoner kronor. En del av presstödet, bland annat till invandrantidningar, bör överföras till kulturrådet.

6. Värna public service – behåll Svt och SR som separata bolag

Folkpartiet slår vakt om en icke-kommersiell kvalitetssektor i medielandskapet. De tre bolagen Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion, ägda av en statlig stiftelse, utgör hörnstenarna i denna kvalitetssektor. Även om förutsättningarna förändrats förefaller denna konstruktion tills vidare vara väl ägnad att vara en garanti för mångfald och kvalitet.

Utländska erfarenheter tyder på att radion blir förlorare om radio och television finns i samma bolag. Vi tycker de argument som anfördes när bolagen en gång i tiden separerades fortfarande är giltiga. Det ökar mångfalden att ha separata bolag. Vi anser att de bör ha stor frihet att utvecklas till självständiga mediehus. En viss mediekonvergens är naturlig – båda bolagen finns till exempel redan på webben. Om bolagen för att sänka kostnader vill samverka mer kring lokaler och administration bör inte det möta något hinder. Men nyhetsredaktionerna ska behållas åtskilda med exempelvis egna utrikeskorrespondenter. Nuvarande ägarförhållanden och regler för utseende av styrelser kan bibehållas, helst kompletterade med en överenskommelse mellan partierna om att ägarstiftelsen i ännu högre grad ska låta professionell kompetens prägla urvalet av styrelseledamöterna. Den eviga diskussionen om hur public service-uppdraget ska tolkas – ”Robinson-debatten” - måste bolagen själva hantera, men uppdraget från staten ska ännu mer än hittills betona kvalitet, kultur, folkbildning, kulturarv, minoriteters intressen, funktionshindrades behov och samhällsbevakning.

7. Behåll licensfinansieringen så länge den fungerar

Den allmänna meningen bland experter har länge varit att den tekniska utvecklingen, med TV-tittande på datorn, radiolyssnande i mobilen etc, kommer att göra att människor inte längre är beredda att betala licens. Men hittills har licensintäkterna fortsatt att strömma in. Om den utvecklingen bryts kan ett skifte till skattefinansiering ske med de garantier för självständighet och oberoende folkpartiets program innehåller.

De självständighetsgarantier vi åsyftar är främst tre. Dels kan medlen från staten till programbolagen betalas ut för en längre tidsperiod. De påverkar statens kassahållning det år den större utbetalningen äger rum, men har ingen statsfinansiell betydelse. Dels bör styrelserna i mindre utsträckning bestå av politiker eller personer med politisk bakgrund. Dels bör licens/skatte-finansieringen kompletteras med en fondfinansiering från ett från politiken oberoende organ, kvalitetsfonden.

8. Rikstäckande privat radiokanal med stor nyhetsredaktion

När det analoga nätet släcks ner bör en del av utrymmet användas för att erbjuda marknaden en nationell, fristående radiokanal. Villkoret för kanalen ska vara att den har en självständig nyhetsredaktion, som alltså blir en konkurrent till Eko-redaktionen

Detta skulle öka mångfalden inom radioområdet.

9. Det lediga frekvensutrymmet bör i huvudsak erbjudas till högstbjudande

När de analoga tv-sändningarna upphör, frigörs frekvensutrymme som utgör en stor ekonomisk resurs. Det finns ett flertal realistiska alternativ till hur banden ska användas efter den analoga nedsläckningen; t ex fler tv-kanaler, bättre tv-kvalitet (HDTV), interaktiva tv-tjänster, mobil-tv, mobiltelefoni, trådlöst bredband och digitalradio.

Den största omsättningspotentialen har mobiltelefoni, mobilt bredband och mobil-TV. Om hela utrymmet skulle användas till mobiltelefoni ligger omsättningspotentialen på 14-16 miljarder kr. Mobilt bredband har samma potential. Om frekvensutrymmet används till olika användningsområden, blir det troligen värt mer än om det används till bara en teknik.

Folkpartiet anser att förutom den del av frekvensutrymmet som behövs för militära system, ska utrymmet fördelas i ett auktionsförfarande. Det finns i detta läge, när det politiska systemet redan fattat så många beslut om hur frekvensutrymmet ska användas, knappast några motiv för ytterligare politiska beslut. Med undantag för militära behov bör kundernas efterfrågan styra hur utrymmet utnyttjas. Det uppnår man genom att frekvenserna säljs eller hyrs ut efter ett auktionsförfarande.

10. Inrätta en kvalitetsfond

Trots att antalet kanaler växt, tidskrifterna blir fler och fler, public service-bolagen finns där och Internet öppnat en hel värld av kunskap och information är vi från folkpartiets sida fortfarande inte nöjda. Ambitionen måste vara att på svenska erbjuda mer kvalitet och mer mångfald. Trenderna i TV-tittandet och radiolyssnandet går just nu inte i riktning mot det krävande och problematiserade. Trots tre nyhetsredaktioner på SVT, SR och TV 4 leder bristande resurser och tendenser till konformism till att vinklingar och nyhetsurval ofta blir mycket likartade i de olika nyhetsprogrammen. Påtryckningarna mot redaktioner från lobbyister växer hela tiden i omfattning och TV-journalisten Lars Aduktusson påminde nyligen på DN Debatt om att det också förekommer politiska påtryckningar. Ju starkare redaktionerna är, desto större är möjligheterna till självständiga, korrekta nyhetsbedömningar.

Folkpartiet vill öka utrymmet för kvalitetsproduktion i etermedia.

Vi anser därför att en särskilt kvalitetsfond bör startas med medel från försäljningen av Boxer och upplåtelsen av frigjort frekvensutrymme. Leif Furhammar föreslog en sådan i en utredning för tio år sedan. Han föreslog ett kvalitetsstöd på 75 miljoner kronor per år. Med vår fonduppbyggnad kan avkastning komma att bli väsentligt högre, säg tre-fyra gånger så stor, alltså cirka 200-300 miljoner kronor per år. De skulle användas till att stödja kvalitetsproduktion av radio- och TV-program oberoende av distributionsform, till exempel dokumentärer, teater, dans, kulturprogram, kortfilmer och samhällsprogram. En stor del av fondens satsningar kommer naturligtvis att gå till public service-företagen och därmed stärka deras kvalitetsprofil, men i likhet med vad som nu prövas i flera andra länder bör också andra producenter kunna ansöka om medel ur fonden. Fonden bör vara fristående men samordnas med Kulturrådet eller Filminstitutet.

11. Staten ska inte blanda sina roller – sälj Boxer och Teracom

Även om digitaliseringen gjort det möjligt att utnyttja frekvensutrymmet mer rationellt är dock eterutrymmet en begränsad nyttighet. Det är därför viktigt att staten inte blandar ihop sina roller och att fördelningen av eterutrymme sker på ett rättssäkert sätt. Post- och Telestyrelsen (PTS) ska ha en fortsatt stark ställning för tillsynen,

Boxer och Teracom har fått oklara mellanroller och den hittillsvarande modellen har också fått EU-domstolen att rikta berättigad kritik mot Sverige. Staten bör tydligt skilja ut uppgifterna att sända TV, att sköta åtkomst och kontroll (SAS-operatör) samt att sälja programpaket (SMS-operatör).

Som SMS-operatör bör Boxer vara en av flera i fri konkurrens. SAS-operatören, jämte huvudansvaret för multiplexeringen, bör vara ett fristående, statligt ägt teknikbolag med full offentlig insyn. Även själva utsändningsuppdraget bör kunna rymmas inom detta teknikbolag medan andra affärsdrivande verksamheter inom Teracom, bl.a. digitala skyltar och egna bredbandsnät, avyttras. Teracom kan härefter, om bolaget överhuvudtaget skall finnas kvar, snarare liknas vid Statens Banverk på etermediaområdet.

Som konsekvens av detta bör Teracoms innehav i Boxer säljas. För att inte ytterligare underblåsa marknadsstörningar och i ljuset av ett gynnsamt värderingsklimat av företag just nu bör en försäljning ske skyndsamt. Att döma från andra transaktioner i branschen bör Teracoms innehav i Boxer kunna värderas i ett härad inte understigande 5 miljarder kronor. Avkastningen från denna försäljning borde få komma tittarna till del, exempelvis genom att utgöra grundplåten i den Kvalitetsfond som beskrivits ovan.

12. Öka kvaliteten i journalistutbildningen

Journalistutbildningen bör förbättras. En väg är att förstärka forskningsanknytningen. Det behövs mer forskning kring medieutvecklingen, inte minst dess effekter på demokratin, hur den påverkas av allt större och allt professionellare lobbying-organisationer, vad partipressens försvinnande betytt för mångfalden i journalistiska vinklingar etc.

Det bör bli vanligare att journalistik ses som en påbyggnad på andra utbildningar, så att fler journalister som kommer ut på marknaden också har gedigna kunskaper på något annat område, som ekonomi, juridik etc.

13. Subventionera bredband i glesbygd

Vi har nu tio års erfarenhet av bredbandsutbyggnad och kan utvärdera "Rosengren-pengarna". I städer och tätorter har en snabb utbyggnad skett. Där har de statliga subventionerna ibland använts för att hjälpa kommunala nät att konkurrera med privata. Men där pengarna behövts mest – i glesbygd – har de ofta lyst med sin frånvaro. Enligt tidningen Computer Sweden saknar fortfarande tio procent av de svenska hushållen möjlighet att skaffa bredband medan motsvarande siffra i våra nordiska grannländer är nere i två procent.

När offentliga medel användas för att bygga infrastrukturer för media- och bredbandsuppkopplingar ska det ske konkurrensneutralt. I flera avseenden är pågående byggnation av stadsnät – inte sällan genom kommunala energibolags försorg, bredbandsnät i Teracoms regi och nya med de allmännyttiga bostadsföretagen integrerade nätstrukturer – exempel på hur privata bredbandsoperatörer konkurrensutsätts på ett otillbörligt sätt. I flera fall kan de pågående projekten också komma att strida både mot svensk och europeisk konkurrenslagstiftning.

Särskilt allvarligt blir det när statliga medel för att ge "bredband åt alla" allokeras för satsningar till hushåll i tätorterna som redan nu erbjuds bredband av andra marknadsaktörer, medan hushåll i glesbygden saknar varje möjlighet att överhuvudtaget få en snabb uppkoppling. Trots den statliga mångmiljardsatsning för att ge bredband åt alla, råder stora brister i uppföljningen hur de statliga bredbandspengarna används, hur många uppkopplingar har kunnat genomföras etc. Folkpartiet önskar se att regeringen ordnar med att en oberoende granskning av hur stödet kommit att användas samt säkerställer att de återstående utbetalningarna verkligen sker till den glesbygd som medlen hela tiden varit avsedda för.